

Eerste hulp bij hulpmiddelen

Kristel Weymans, ergotherapeut

1. Inleiding

Wie heeft recht op welk hulpmiddel en hoeveel kost dit ... een praktisch overzicht van stok tot scooter.

Wanneer "bewegen" moeilijk of onmogelijk wordt, kunnen hulpmiddelen iemand zijn zelfstandigheid teruggeven. De waaier van hulpmiddelen is echter zeer divers. De keuze van het juiste hulpmiddel is daarom niet evident.

En dan is er nog de terugbetaling. Op welke instanties kan uw patiënt beroep doen? Wat is de te volgen weg? Wat kan u als huisarts zelf voorschrijven, en wanneer moet u enkel voor een doorverwijzing zorgen? Naar wie moet er doorverwezen worden? Wie kan u en uw patiënt bijstaan zodat het juiste hulpmiddel gekozen wordt ?

2. Het aanbod van hulpmiddelen

2.1. Hulpmiddelen om zich te verplaatsen

Bij een verminderde mobiliteit nemen kan men terugvallen op verschillende mobiliteitshulpmiddelen. Deze zijn bij de meeste mensen wel bekend. Hier een kort overzicht.

WANDELSTOK

Een stok geeft een lichte vorm van ondersteuning aan één zijde. Hij wordt ook vaak gebruikt om meer zekerheid, veiligheid te bieden maar is niet geschikt voor bij grote evenwichtsproblemen.

Er is geen terugbetaling .

KRUKKEN

2 krukken bieden bij tijdelijke problemen (vb bij een beenbreuk) als er niet mag gesteund worden een oplossing. Verder ook voor het ontlasten van 1 been (vb na heupprothese).

Er is geen terugbetaling.

LOOPREK

Dit hulpmiddel bestaat zonder wielen of met twee wielen aan de voorzijde.

Een looprek met voorwielen wordt gebruikt als men niet in staat bent om het looprek op te tillen. Het is van toepassing voor mensen die zwaar moeten steunen tijdens het staan en/of lopen. (bv. Bij ernstige spierzwakte) Het is minder geschikt voor gebruik buitenshuis. Binnenshuis moet gezorgd worden voor een minimum aan drempels en matten om vallen te voorkomen.

ROLLATOR

De rollator is een loopwagen op 3 of 4 wielen. Een rollator biedt steun en is minder gevoelig voor kleine oneffenheden in de bodem en wendbaarder dan het looprek. Hierdoor is een meer vloeiend gangpatroon mogelijk. Men kan erop gaan zitten zodat tijdens het afleggen van langere afstanden even gerust kan worden. De meeste rollators zijn zowel binnen als buiten te gebruiken.

ROLSTOEL

Het gamma van rolstoelen is zeer uitgebreid. De keuze van het type is niet enkel afhankelijk van de mate van beperking van de persoon, maar ook van o.a. de woon- en werkomgeving, de verwachtingen van de gebruiker en het doel van het gebruik.

SCOOTER

Ook deze bestaat voor verplaatsingen binnen als buitenshuis of de combinatie van de twee. Vergroot de axiradius van de gebruiker in zijn onmiddellijke omgeving waardoor de zelfstandigheid toeneemt om bv. inkopen te doen of aan het sociale leven deel te nemen.

2.2. Woning en toegankelijkheid

Hier beperk ik mij om enkel vaak geadviseerde hulpmiddelen die de persoon met een beperking helpen om zich zelfstandig in hun omgeving te bewegen.

2.2.1. Hulpmiddelen in de badkamer en toilet

Steunen in de badkamer en toilet stellen mensen met evenwichtsproblemen of een verminderde mobiliteit in staat zelfstandig in te staan voor hun hygiënische zorg. Vaak wordt dit dan ook gecombineerd met een aangepast zitje.

STEUNEN :

Er bestaat een grote weerstand om steunen in de badkamer en toilet te plaatsen omwille van de mogelijke beschadiging van de tegels. Voornamelijk in huurhuizen is dit een groot struikelblok omdat de verhuurder dit niet toestaat. Anderzijds is er vaak niet voldoende plaats om steunen aan de muur te bevestigen. Hierom is het steeds noodzakelijk om de specifieke situatie ter plekke in te schatten om een fout advies te voorkomen. Bij de voorbeelden geef ik enkele mogelijke oplossingen van mogelijke probleemsituaties weer.

ZITJES

In het bad of de douche kan een aangepaste zitting het vallen voorkomen. Ook geeft het mensen die niet meer uit het bad kunnen opstaan of die niet kunnen blijven rechtstaan in de douche de mogelijkheid om nog zelfstandig te baden/douchen. Anderzijds kan dit ook de zorg voor de thuiszorghulp vergemakkelijken.

Voor het toilet geeft een verhoogde Wc-bril een oplossing voor mensen die van een (laag) toilet niet kunnen opstaan. Belangrijk is ook hier de hoogte aan te passen aan de specifieke situatie en mogelijkheden van de persoon.

VOORBEELDEN

Een toiletkader is makkelijk te plaatsen en biedt een goede oplossing voor mensen die moeilijk kunnen opstaan zonder steun te nemen met de handen.

Er is voldoende ruimte nodig aan beide kanten van het toilet om het kader te plaatsen.

Een toiletstoel kan gebruikt worden indien het toilet niet meer toegankelijk is voor de persoon met een beperking. Hij biedt ook vaak een oplossing voor 's nachts. Eventueel kan hij zonder emmer over het toilet geschoven worden om het zitcomfort tijdens het toiletgebruik te vergroten en het opstaan te vergemakkelijken.

Een toiletzitverhoger helpt personen met verminderde kracht in de benen om makkelijker op te staan van het toilet. De keuze van de juiste hoogte is zeer belangrijk. Als er geen steun kan genomen worden op de grond met de voeten zal dit de zitbalans verstoren. Hierdoor kan men niet ontspannen plaatsnemen op het toilet.

Een toiletzitverhoger met armsteunen combineert steunen en een verhoging. Hij biedt mogelijkheden in een kleinere ruimte waar geen kader geplaatst kan worden. In dit voorbeeld zijn de steunen ook wegklapbaar wat meer bewegingsruimte geeft bij de hygiënische zorg.

Deze steun kan op de rand van het bad gevezen worden. Hij helpt zowel bij het in- en uitstappen van het bad als bij het oprichten vanuit zit uit het bad.

Deze steunstang met zuignappen kan op een gladde tegel worden bevestigd. De tegels moeten hiervoor wel groot genoeg zijn. Hij kan zowel extra steun bieden bij het douchen in stand, als hulp bieden bij het opstaan uit het bad.

Hij is bedoeld voor personen met beperkte kracht of evenwicht.

Een badstoel met verdraaibare zit vergemakkelijkt de transfer naar het bad. De persoon kan buiten het bad gaan zitten en de benen één voor één in het bad heffen. De persoon kan dan douchen in het bad.

Hij is geschikt voor personen met beperkte evenwicht (voorbeeld na een CVA).

Een driehoekige douchestoel kan in een hoek van een kleine douche geplaatst worden.

Hij is geschikt voor personen met een beperkt evenwicht of die onvoldoende lang kunnen rechtstaan. Het is aan te raden ook een steunstang te plaatsen om het rechtstaan te vergemakkelijken.

Met **een douchestoel met uitsparing** kan het intiem toilet in zit worden uitgevoerd. De douche moet voldoende groot zijn om deze stoel te plaatsen

Hij is geschikt voor personen met beperkt evenwicht in stand of personen die niet lang genoeg kunnen rechtstaan door verminderde kracht.

Met **een verrijdbare douchestoel** kan de transfer buiten de douche worden uitgevoerd (met een tillift). Men heeft in dit geval wel een inloophouche nodig. Hij beschikt over een opening voor het intiem toilet

Hij is geschikt voor personen met volledige beperking van de onderste ledematen. Deze moeten echter nog over voldoende rompbalans beschikken.

2.2.2. Drempels en trappen

Drempels vormen vaak een probleem bij mensen met een mobiliteitsbeperking. Bovendien leveren ze valgevaar op. Daarom moeten ze in de mate van het mogelijke worden weggewerkt.

Voor een gebruiker van een rollator of een rolstoel moet voor overbruggingen worden gezorgd.

Trappen kunnen enkel worden door trapliften. Ook hier enkele voorbeelden

Een **dorpelbrug** zorgt ervoor dat er met een rollator of een rolstoel vlot over of op drempels kan gereden worden.

Met behulp van **oprijgoten** kunnen meerdere treden overbrugd worden met de rolstoel. Een ideale helling bekom je door per 10 cm hoogteverschil, 1m hellend vlak te voorzien.

Omdat ze wegneembaar zijn bieden ze ook een oplossing voor als er geen vergunning is om een vast hellend vlak voor de woning aan te leggen.

Een **traplift** kan geplaatst worden in de woning bij personen die onvoldoende kracht in de benen hebben om de trap te kunnen overbruggen. Ook voor personen met cardiale of respiratoire problemen kan de traplift een oplossing bieden.

De trap moet voldoende breed zijn om de traplift te kunnen plaatsen.

Een **plateaulift** kan geplaatst worden in de woning om rolstoelgebruikers in staat te stellen een trap te overbruggen.

De trap moet hiervoor voldoende breed.

2.2.2. Omgevingsbediening

Door elektrisch bedienbare toestellen te voorzien van een aangepaste ontvanger kunnen deze met een afstandbediening gebruikt worden. Het is ook nodig om een aan de beperking aangepaste zender te voorzien.

De omgevingsbediening geeft mensen met zware beperking vb. tetraplegie, de mogelijkheid om hun omgeving zelfstandig te controleren.

De rode stippen op de tekening hiernaast geven een idee van de verschillende mogelijkheden. Zoals u merkt gaat het niet enkel over de televisie maar ook het licht de gordijnen de telefoon de lift enz.

In combinatie met een elektrische rolstoel verhoogt de persoon met een beperking zo zijn mobiliteit in zijn omgeving.

2.3. ADL-hulpmiddelen

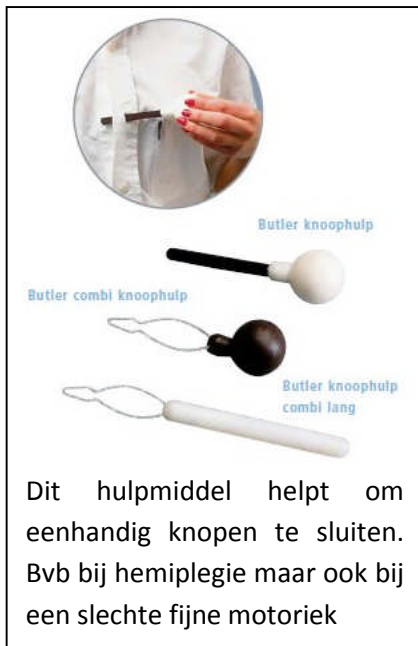
ADL staat voor 'activiteiten van het dagelijkse leven'. Dit kan dus eigenlijk alles zijn, maar doorgaans bedoelt men hier wassen, kleden en koken mee. Veel kleine hulpmiddelen kunnen mensen helpen om deze activiteiten zelfstandig uit te voeren. Het is evenwel nodig dat de persoon met de beperking het hulpmiddel leert te gebruiken.

Het aanbod is zeer uitgebreid. De hieronder vermelde selectie is dus maar een zeer beperkte greep uit het totale aanbod.

Voorbeelden :

De gripper of helping hand helpt om voorwerpen op te rapen. Het is handig na o.a. een heupoperatie, maar ook voor rolstoelgebruikers. Zij kunnen hiermee voorwerpen grijpen die te hoog, laag of ver liggen..

Zoals blijkt uit de voorbeelden hierboven is het aanbod divers. De keuze en de selectie van de hulpmiddelen is dan ook zeer belangrijk willen men voorkomen dat de persoon met een beperking overladen wordt met hulpmiddelen. Een goed advies, op maat van de noden van de cliënt, is dan ook een must. De ergotherapeut is de aangewezen persoon voor een onafhankelijk advies. Ook de bandagist kan advies geven als men weet voor welke activiteit men ondersteuning nodig heeft.

3. Terugbetaling van hulpmiddelen

Om terugbetaling van hulpmiddelen te krijgen van een hulpmiddel kan men terecht bij :

- Het Ziekenfonds.
- Het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
- De Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
- Subsidies
- Privé verzekering

3.1. Het ziekenfonds

Hier kunnen verzekerden terecht voor de terugbetaling van :

- Loophulpmiddelen (Rollators en looprekken)
- Rolstoelen (manueel of elektrisch)
- Elektrische scooters
- Stasysteem
- Orthopedische driewiel fietsen
- Zitkussen ter preventie van doorzitwonden
- Modulair aanpasbaar systeem ter ondersteuning van de zithouding
- Onderstel voor zitschelp

3.1.1. Aanvraagprocedure voor hulpmiddelen

Voor de aanvraag van de hulpmiddelen zijn volgende medische documenten vereist :

- *voor alle procedures* is een medisch voorschrift noodzakelijk (bijlage 19). Dit kan worden voorgeschreven door de huisarts. Het voorschrift blijft 2 maanden geldig bij een eerste aanvraag en 6 maanden als het om een hernieuwing.
- De erkend verstrekker richt de aanvraag tot tegemoetkoming aan de adviserend geneesheer (behalve voor de loophulpmiddelen)
- *voor de bijzondere procedure* is een medisch voorschrift (bijlage 19) nodig en een functioneringsrapport op te stellen door een multidisciplinaire equipe (MDE^o, waarvan een specialist voor fysieke geneeskunde en revalidatie of een specialist met een bijkomend getuigschrift in de revalidatie voor locomotorische, neuromotorische en neurologische aandoeningen deel uitmaakt.

Op onderstaande website staan alle details en ook een link naar het medisch voorschrift (bijlage 19).

<http://www.riziv.be/care/nl/doctors/nomenclature/mobility/index.htm#1>

De hulpmiddelen moeten geleverd worden door een erkende verstrekker. Deze moet zoals hierboven bleek voor een doorverwijzing naar een MDE en een aantal documenten moet zorgen. Tweede hands hulpmiddelen of hulpmiddelen gekocht in een supermarkt worden dus niet terugbetaald.

3.1.2. Huren van hulpmiddelen

Sommige ziekenfondsen hebben een uitleendienst voor hulpmiddelen. Het aanbod en de huurprijs is verschillend per ziekenfonds.

3.1.3. Hulpmiddelen advies

Verschillende ziekenfondsen hebben ergotherapeuten in dienst om een gericht advies te geven over hulpmiddelen. Zij bepalen na een huisbezoek welk hulpmiddel het meest geschikt is voor de persoon met een beperking binnen zijn specifieke woonomgeving.

3.2. Het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH)

3.2.1. Wie kan een aanvraag doen bij het VAPH

Personen met een aangeboren of verworven beperking kunnen een dossier aanvragen bij het VAPH. Belangrijk is hierbij dat de aanvraag gebeurt voor hun 65ste verjaardag. Het VAPH betaalt dan ook hulpmiddelen terug voor een zelfde diagnose na de leeftijd van 65.

Men moet zich inschrijven via de provinciale afdeling van het VAPH van de provincie waar men woont. Er moet dan een bijstandskorf worden samengesteld door een erkend multidisciplinair team. Deze korf is een lijst van hulpmiddelen die men nodig heeft. Na goedkeuring van de Provinciale Evaluatiecommissie kent het VAPH de bijstandskorf toe.

De korf is 2 jaar geldig voor hulpmiddelen voor woning aanpassingen 4jaar.

3.2.2. Wat wordt terugbetaald en hoeveel

Op de website van het VAPH (www.vaph.be) vindt men de refertelijst terug. In deze lijst kan men terugvinden welke hulpmiddelen of aanpassingen er worden terugbetaald. Ook het maximale bedrag van terugbetaling staat hier vermeld per hulpmiddel. Koopt men een goedkoper hulpmiddel dan krijgt men het resterende bedrag niet uitbetaald.

Via de Bijzondere Bijstandscommissie (BBC) kan men ook een hulpmiddel aanvragen dat niet voorkomt in de refertelijst. Ook kan men hier een aanvraag indienen voor een aanvullende bijdrage voor hulpmiddelen die duurder zijn dan het refertebedrag.

3.3. De Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB)

Hulpmiddelen gebonden aan het werk of de werkomgeving worden niet via het VAPH terugbetaald maar via de VDAB. Het kan gaan om bv. aangepaste software maar ook om een aangepaste auto om op het werk te komen.

3.4. Subsidies

Er zijn heel wat premies en tegemoetkomingen waar men kan op terugvallen. Eén voorbeeld is 'de aanpassingspremie voor bejaarden'. Deze is bedoeld om de woning aan te passen aan de specifieke noden van bejaarden met een fysieke beperking. Naast de leeftijd moet men aan voorwaarden voldoen in verband met de woning en het inkomen. Meer info kan men vinden op www.bouwenenwonen.be. Deze website geeft een overzicht van de Vlaamse premies. Via www.premiezoeker.be kan men gericht zoeken naar premies waar men recht op heeft.

3.5. Privé verzekering

Indien de beperking een gevolg is van een bv. een ongeval kan men mogelijk terugvallen op een verzekering.

4. Websites :

<http://www.vaph.be>

Dit is de algemene website van de Vlaams agentschap voor personen met een handicap. Via de link 'hulpmiddelen' komt u bij alle mogelijk info over hulpmiddelen en terugbetaling ervan terecht.

Ook gratis brochures over hulpmiddelen kunnen via deze site besteld worden.

Aan te raden is het brochure 'handinfo'. Dit geeft een overzicht van alle premies, tegemoetkomingen, opleidingen e.a. gericht aan personen met een handicap. Het verwijst door naar adressen en websites waar men meer gedetailleerde info kan bekomen.

<http://www.hulpmiddeleninfo.be>

Dit is de site van het – Kenniscentrum Hulpmiddelen (KOC) van het Vlaams ageentschap van personen met een handicap (VAPH).

Hier vindt u de keuzewijzers (vlibank) , hulpmiddelenflashes en info's

U vindt er ook het opleidingsaanbod van het KOC en de slides van de presentaties.

<http://www.vlibank.be>

Vlibank is een databank met informatie over hulpmiddelen voor personen met een motorische, visuele, gehoor- of spraakhandicap en voor personen met een cognitieve handicap of leerstoornis. U kunt de informatie (naam, brochure, prijs, handelaar, ...) over deze hulpmiddelen vinden door een van de vier zoekmethoden te gebruiken:

- Zoek via Activiteit (vertrekkende van wat je wil doen)
- Zoek via Productnaam (als je de naam of een deel van de naam van het product kent)
- Zoek via Productsoort (Een bepaald soort producten zoeken vb.trilwekker, rolstoel, douchestoel)
- Zoek via Handelaar (Snel het adres of de website van een handelaar zoeken.)

<http://www.handy-wijzer.nl>

De HANDY-WIJZER is een informatiesysteem over hulpmiddelen voor mensen met functioneringsproblemen, de producten en diensten van bedrijven en organisaties en over wetten en regelingen. De HANDY-WIJZER verschijnt vier per jaar met een nieuwe versie op het internet, als intranetversie en met een webservice.

<http://www.riziv.be/care/nl/doctors/nomenclature/mobility/index.htm#1>

Hier vindt u de procedure terug voor de terugbetaling van rollator, rolstoelen, scooter e.a. hulpmiddelen die door het riziv wrden terugbetaald. U kan er ook een link naar het voorschrift vinden.

Handelaars/Verhuur

<http://www.assistzw.be/antwerpen/nl/catalogus.aspx>

Hier vindt u de catalogus van de thuiszorgwinkel van het CM.

www.zelfstandigthuis.nl

Dit is een thuiswinkel die producten verkoopt om zo lang mogelijk zelfstandig thuis te blijven wonen.

<http://www.advys.be>

Dit is een firma die o.a. hulpmiddelen verstrekt. De site geeft een overzichtelijke weergave met foto's van de verschillende hulpmiddelen.

www.hulpplus.be

Dit is een internetwinkel gespecialiseerd in hulpmiddelen en comfortproducten.

Bij elk hulpmiddel staat een foto en uitleg over het hulpmiddel.

<http://www.imaxdna.be/UPL/TGZcatalogoog.pdf>

Deze thuiszorggids van N.V. Apotheek Van Schoubroeck geeft een mooi overzicht van hulpmiddelen die het zelfstandig wonen kunnen vergemakkelijken.

<http://www.ikblijfmobiel.be/NL/Default.aspx>

Via deze website kan men een scooter huren, huurkopen of aankopen. Bijvoorbeeld indien u momenteel geen recht heeft op een tussenkomst door het ziekenfonds of het VAPH of in afwachting van een scooter die wel wordt terugbetaald.